

Ajatuksia arviointiin, ideoita investointeihin

Kuntalaisten osallistuminen talouden suunnitteluun
Salossa

1/2 Osallistumisen teemat ja alustava aikataulu

Kuntalaisten osallistuminen Salossa toteutettaisiin kahden määritellyn kokonaisuuden kautta. Ensimmäisessä osiossa kuntalaisraati pääsee mukaan arviointikertomuksen laatimisprosessiin. Toisessa osiossa perehdytään suunnitelmavuosien investointiohjelmaan, johon perehtyminen ja vaikuttaminen on mahdollista jo ennen varsinaista talousarvion laatimisaikaa.

Kuntalaispaneeli tuodaan osaksi normaalia arviointikertomuksen ja talousarvion laadinnan prosesseja, jotta toimintatapaa olisi myös kokemusten perusteella mahdollisuus jatkokehittää ja lopulta vakiinnuttaa. Molempien teemojen osalta työskentely aloitetaan vuoden 2024 keväällä ja paneelin työ päättyy joulukuussa purkutilaisuuteen sen jälkeen, kun kaupunginvaltuusto on tehnyt lopullisen päätöksen talousarviosta.

Tarkastuslautakunta on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota tarpeeseen parantaa kuntalaisten tietoisuutta kuntataloudesta sekä ylipäänsä kunnan eri toiminnoista.

Kokeilulla pyritään paitsi saamaan kuntalaisten ajatuksia budjetin sisältöön myös keräämään tietoa sopivista osallistumisen muodoista ja kuntalaisten tahtotilasta talouteen liittyvän osallisuuden tarpeesta.

2/2 Osallistumisen teemat ja alustava aikataulu

Paneelin kokoaminen tammi-helmikuu 2024

Aloitustapaaminen

- Tutustuminen muihin panelisteihin ja hankkeen sisältöön
- Helmikuu 2024

Perehdytys kuntatalouden prosessiin ja lukuihin

- Maaliskuu 2024
- 1 fyysinen työpaja, lisäksi työskentelyä sähköisellä osallistamisen alustalla

Arviointikertomuksen ABC

- Maalis-huhtikuu 2024, arviointikertomus käsitellään valtuustossa kesäkuussa
- 1 fasilitoitu työpaja fyysisesti ja 1 fasilitoitu verkkotyöpaja
- Mahdollinen muu verkkotyöskentely paneelin ehdotusten työstämiseksi.

Suunnitelmakauden investoinnit

- Toukokuu 2024
- 1 fyysinen työpaja, jonka jälkeen työskentelyä sähköisellä alustalla

Paneelin ehdotukset talousarvioon

- Kootaan työpajassa paneelin ajatukset investointisuunnitelmaan ja esitetään edelleen päättäjille.
- Syyskuu 2024, lautakuntien talousarvioesitykset annetaan syyskuussa

Päätöstapaaminen

- Valtuuston talousarvioesityksen läpikäynti ja paneelityöskentelyn purku

Kokonaisuudessa kuusi fyysistä tapaamista, yksi verkkotyöpaja sekä työskentelyä verkkoalustalla.

Kansalaispaneelin kokoaminen

Kansalaispaneelin kokoaminen suoritetaan satunnaisotantana siten, että Salon kaupunki lähettää kaupunginjohtajan allekirjoittaman kirjeen postitse satunnaisesti valitulle 1000 salolaiselle. Kirjeellä kutsutaan ilmoittautumaan mukaan kansalaispaneeliin talousarvioprosessissa. Kiinnostuksensa ilmaisseiden joukosta seulotaan valintakriteereillä maksimissaan 30 hengen joukko mukaan kansalaispaneeliin. Valintakriteerit tarkentuvat vielä, mutta taustamuuttujana käytetään ainakin osallistujan ikää, sukupuolta ja asuinpaikkaa (postinumeron/kuntataajaman mukaan). Mahdollisesti myös vastaajan koulutustausta tai työmarkkinatilanne voi olla valintatekijänä edellä mainittujen lisäksi. Kansalaispaneelin ikähaarukointi asettunee 15-75 -vuotiaisiin kuntalaisiin.

Paneelin lisäksi tukena hyödynnettäviä verkostoja voivat olla mm. seuraparlamentti, kulttuurikumppanit, vaikuttamistoimielimet, lapsiparlamentti jne. Tällä lisäyksellä turvataan se, että tarpeellinen edustavuus esim. ikäihmisten tai nuorten osalta voidaan turvata.

Paneelin työskentelyyn osallistuvat erikseen nimetyt viranhaltijat ja työntekijät, joiden vastuulla on myös työskentelyn fasilitointi. On mahdollista, että osa työpajojen läpiviemiseen tarvittavaa fasilitointiosaamista hankintaan ulkopuoliselta, jolloin kaupungin edustajat voivat keskittyä oman substanssiosaamisensa tuomiseen panelistien saataville.

Kansalaispaneelissa yhdistyvät sekä fyysisesti kokoontuvat työpajat että verkkotyöskentely, jossa käytetään osallistumisalustaa kuten Decidim tai Howspace. Osallistujille annetaan perehdytys työkalun käyttöön.

Kansalaispaneelin toiminnasta viestitään poliittisille päättäjille ja kuntalaisille työn edetessä. Tarkastuslautakunta on jo sitoutettu mukaan toimintaan. Avoimuudella parannetaan mahdollisuuksia ehdotusten suotuisaan etenemiseen. Paneelin ehdotukset pyritään ottamaan soveltuvin osin huomioon talousarviossa ja arviointikertomuksessa. Ehdotusten käsittely käydään läpi paneelin kanssa sekä heti työn alkuvaiheessa että varsinaisen työn päätyttyä, kun on tiedossa, mitkä ehdotuksista pääsevät mukaan varsinaiseen talousarvioon.

Kaupungin viestintäkanavista käytetään niin sosiaalista mediaa kuin kaikkiin kotitalouksiin jaettavaa kaupunkitiedotetta ja kaupungin verkkosivuja paneelin toiminnasta viestimiseen. Lisäksi pyritään hyödyntämään näkyvyyttä paikallisessa mediassa.

Talousdata ja olennaiset tiedot

Kansalaispaneelilla on käytössään sama talous- ja toimintadata kuin poliittisilla päättäjillä. Panelisteille esitellään kaupungin talousarvioprosessi, annetaan opastus talousarviokirjan lukemiseen, arviointikertomuksen laatimiseen sekä heidät perehdytetään talouden keskeisiin tunnuslukuihin. Koska pääpaino kuntalaispaneelin vaikuttamistyöllä on investointisuunnitelmassa, tullaan tähän osaan talousarviota keskittymään erityisen tarkasti tuoden esiin niiden kannalta olennaiset piirteet talousarvion valmistelussa.

Arviointikertomuksen merkitykseen kaupungin toiminnassa ja sen laatimisen prosessiin tehdään oma materiaalinsa tarkastuslautakuntaa kuullen. Koska arviointikertomus on poliittisen toimielimen laatima, on sujuva yhteistyö sen kanssa erityisen tärkeää osallisuuden toteutumiseksi. Arviointikertomuksessa käsitellään tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen perusteella koko kaupungin toimintaa ja tuodaan esiin kehittämiskohteita sekä lisätään tietoisuutta kaupungin toiminnasta. Tilinpäätös ja toimintakertomusaineistojen arviointi yhdessä panelistien kanssa lisää talousosaamista ja tietoisuutta kuntataloudesta sekä kunnan toiminnasta.

Panelisteille esiteltävä materiaali rakennetaan siten, että se on helposti ymmärrettävää myös sellaiselle panelistille, jolle asia on tyystin vieras. Materiaali rakennetaan yhteistyössä eri toimijoiden kesken.

Vakiinnuttaminen ja uutuus

Salossa on jo muutamia vuosia ollut käytössä osallistuva budjetointi, jossa kuntalaiset ovat saaneet ehdottaa ja äänestää talousarvioon varatun rahasumman käytöstä. Muuta talousarvioon liittyvää kuntalaisosallisuuden mahdollisuutta ei toistaiseksi ole.

Tällä pilotilla Salo haluaa testata, voisiko kansalaispaneeli olla oikeanlainen kuntalaisosallisuuden tapa talousarvion kaltaisessa toistuvassa ja keskeisessä osassa kaupungin valmistelutyötä. Talousarvio on myös luonteeltaan sellainen, että se vaatii kenties muuta osallistumista suuremman perehtymisen kommentoitavaan asiaan. Mikäli pilotissa syntyy kehityskelpoinen malli kuntalaispaneelin käyttämiselle osallisuuden työkaluna, on sen käyttöä mahdollista laajentaa myös muiden asioiden valmistelun yhteyteen tai palveluiden kehittämiseen.

Salossa ei ole tällä hetkellä käytössä sähköistä osallistumisalustaa, joten myös sitä testattaisiin tässä yhteydessä. Toimiva sähköinen osallisuuden tapa on tarpeen tulevaisuuden työskentelyä varten.